

PROŠIRENJE: USPEŠNA PRIČA EU

Evropska unija

ec.europa.eu/enlargement

© European Union, 2012

Evropska unija sprovodi politiku proširenja više od četiri decenije; sukcesivni prijemi doveli su do povećanja broja zemalja članica sa prvobitnih šest na 28. Proširenje je zblížilo nacije i kulture, obogatilo Evropsku uniju i dajući joj raznolikost i dinamičnost. U okviru stroge ali pravične uslovnosti, perspektiva članstva u Evropskoj uniji podstiče političke i ekonomske reforme, čime se društva transformišu i otvaraju nove mogućnosti za građane i privredu. U isto vreme, proširenje jača Uniju politički i ekonomski.

Politika proširenja je takozvana horizontalna i „kompozitna“ politika (ona je deo svih drugih vidova politike EU); to nije sektorska politika i zato se odnosi na brojne različite teme. Ona predstavlja okvir za integraciju država koje žele da postanu članice EU. Teoretičari kažu da evropska politika nema „finalité politique“ (krajnji politički oblik Evropske unije): politika proširenja je jedan od dokaza te teorije. Mada se prvo proširenje odigralo još tokom 1970-ih, sama politika proširenja počela je da se uobličava krajem 1980-ih kao odgovor na političke promene u istočnoj Evropi (pad Berlinskog zida, ponovno ujedinjenje Nemačke i raspad komunističkih režima u državama centralne Evrope). Od tada je ona postala efikasno sredstvo prerastanja Evropske unije u jednog od vodećih ekonomskih i globalnih aktera. Evropske integracije su oduvek bile politički i ekonomski proces koji je otvoren za sve evropske države koje su spremne da potpišu osnivačke ugovore i u potpunosti preuzmu celokupno zakonodavstvo EU. Prema Članu 237 Rimskog ugovora „svaka evropska država može da se prijavi za članstvo u zajednici.“ Član F Ugovora iz Mاستrihta dodaje da će države članice imati „sistem državne uprave [...] koji se zasniva na principima demokratije.“ Nakon oblikovanja politike, u Lisabonski ugovor je unet član koji kaže da svaka evropska država može da se prijavi za članstvo ako poštuje demokratske vrednosti EU i ako je posvećena njihovom promovisanju.

UJEDINJAVANJE ISTOKA I ZAPADA

Šest država koje su osnovale EU 1957. godine bile su **Belgija, Francuska, Nemačka, Italija, Luksemburg i Holandija**. Proces proširenja odvijao se u nekoliko talasa. Na samitu EU u Kopenhagu 1993. godine doneta je odluka da se državama srednje i istočne Evrope da perspektiva članstva u Uniji. Tada su utvrđeni kriterijumi koje treba da poštuju sve zemlje koje apliciraju za članstvo u EU.

Kopenhaški kriterijumi

Kriterijumi koji moraju biti ispunjeni ako država želi da se pridruži EU su:

- **politički** – ona mora da ima stabilne institucije koje garantuju demokratiju, vladavinu prava i poštovanje ljudskih prava
- **ekonomski** – ona mora da ima funkcionalnu tržišnu privredu i da bude u stanju da izađe na kraj sa pritiskom konkurencije i tržišnim silama unutar EU
- **pravni** – ona mora da prihvati utvrđene zakone i praksu EU – naročito glavne ciljeve političke, ekonomske i monetarne unije
- na samitu održanom u Madridu 1995. godine, EU je definisala još jedan - **administrativni** kriterijum koji nalaže da zemlja mora da ima i zadovoljavajuće administrativne kapacitete.

Evropski integracioni procesi za Zapadni Balkan

Odnosi EU sa državama Zapadnog Balkana odvijaju se u okviru Procesu stabilizacije i pridruživanja (PSP), koji je definisan 1993.

SRBIJA I EU

Pomoć Evropske unije Srbiji od 2000. godine iznosi 300 evra po stanovniku, što čini ukupnu sumu od 2,4 milijarde evra. To Evropsku uniju čini najvećim donatorom Srbije, imajući u vidu da je uložila 5 puta više od drugoplasiranog donatora.

Najveći deo izvoza Srbije usmeren je ka EU (57%) i drugim evropskim državama, uključujući članice CEFTA (29%), što ukupno iznosi 87% vrednosti izvoza.

Iz 27 zemalja članica EU, zajedno sa državama EFTA i CEFTA sporazuma, do sada je dolazilo gotovo 70% priliva stranih direktnih investicija u Srbiju, a sama EU obezbeđuje zemlji 57% stranih direktnih investicija.

godine. On ima tri cilja: političku **stabilizaciju** država i podsticaj njihove brze **tranzicije na tržišnu privredu**, promovisanje regionalne saradnje i konačno **članstvo u EU**. Državi se daju **izgledi** za članstvo (ona postaje **potencijalni kandidat**, što znači da joj treba ponuditi status kandidata kada bude spremna).

Ovaj proces pomaže državama da se osposobe da usvoje i primene zakone EU, kao i evropske i međunarodne standarde. On se bazira na bliskom partnerstvu, gde EU nudi trgovinske olakšice (bescarinski pristup tržištima EU) uz ekonomsku i finansijsku pomoć, pomoć za rekonstrukciju, razvoj i stabilizaciju, kao i sporazume o stabilizaciji i pridruživanju (SSP - dalekosežni ugovorni odnos sa EU koji uključuje uzajamna prava i obaveze).

Kako ispunjava svoje obaveze u okviru Procesu, svaka država kreće se korak po korak u pravcu članstva u EU. Komisija procenjuje učinjeni napredak u svojim godišnjim izveštajima koji se objavljuju svake jeseni.

Procesom stabilizacije i pridruživanja definišu se dodatni specifični uslovi za države Zapadnog Balkana: bezbednost i ekonomska stabilnost regiona; regionalna saradnja; poštovanje mirovnih sporazuma (sporazumi iz Dejtona i Erduta); povratak izbeglica i interno raseljenih lica i poštovanje međunarodnih obaveza, odnosno saradnja sa Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju (Haškim tribunalom).

OD ŠEST DO 28

1973: Prve države koje su se pridružile Evropskoj ekonomskoj zajednici 1. januara 1973. bile su *Velika Britanija, Irska i Danska*.

1981: *Grčka* ulazi u EEZ.

1986: *Španija i Portugalija* postaju članice kluba, čime se broj država udvostručava.

1995: *Austrija, Finska i Švedska* postaju članice Evropske unije.

2004: „Veliki prasak“: 1. maja 2004. godine Evropskoj uniji je pristupilo 10 zemalja što je najveći talas proširenja ikad. To su bile *Estonija, Poljska, Litvanija, Letonija, Mađarska, Slovačka, Republika Češka, Slovenija, Kipar i Malta*; klub EU broji 25 članica. To je bila istorijska ekspanzija koja je ponovo ujedinila Evropu nakon decenija podela.

2007: Još dve države bivšeg istočnog bloka - *Rumunija i Bugarska* – primljene su u EU.

2013: 1. jula, *Hrvatska* postaje 28. članica Evropske unije.

STATUS KANDIDATA

Postoji pet država koje su **zvanični kandidati** za članstvo u Evropskoj uniji: Island, Makedonija, Crna Gora, Srbija i Turska.

SRBIJA

Srbija je označena kao država potencijalni kandidat na samitu u Solunu, na sastanku Evropskog saveta održanom u junu 2003. godine.

01.10.2005: Pokrenuti su pregovori o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju (SSP)

03.05.2006: Pregovori o SSP su opozvani jer Srbija nije postigla napredak u saradnji sa Haškim tribunalom

13.06.2007: Pregovori su obnovljeni nakon što je Srbija uspostavila punu saradnju sa Tribunalom

07.11.2007: Parafiran je SSP

29.04.2008: Potpisani su SSP i Prelazni trgovinski sporazum (o trgovini i srodnim pitanjima)

19.12.2009: Ukinute su vize za državljane Srbije za putovanja u države potpisnice Šengenskog sporazuma

22.12.2009: Srbija podnosi molbu za članstvo u EU

31.01.2011: Srbija odgovara na Upitnik Evropske komisije

01.03.2012: Evropski savet potvrđuje da je Srbija stekla status države kandidata

28.06.2013: Evropski savet odlučuje da otvori pregovore o pristupanju sa Srbijom i da prva međuvladina konferencija bude održana najkasnije u januaru 2014.

DRŽAVE POTENCIJALNI KANDIDATI

ALBANIJA, BOSNA I HERCEGOVINA i **KOSOVO*** imaju status država potencijalnih kandidata.

GLAVNI KORACI U PRISTUPANJU

1. Država koja aplicira (potencijalni kandidat) podnosi svoju molbu za članstvo državi koja je na čelu rotirajućeg predsedavanja u Savetu EU.

2. Evropska komisija vrši inicijalnu procenu države koja je podnela molbu i podnosi izveštaj Savetu Evropske unije.

3. Ako Evropska komisija da pozitivno mišljenje, Savet Evropske unije može da odluči da državi koja je podnela molbu da status kandidata.

4. Evropska komisija vrši detaljniju analizu države kandidata u procesu poznatom kao „skrining“. Izveštajem koji proističe iz ovog procesa utvrđuju se nedostaci u opštim pravima i obavezama koje su obavezujuće za sve države članice EU (poznatiji kao „acquis“, odnosno zakonodavstvo EU) koje će država kandidat morati da ispravi.

* Ovaj naziv je bez prejudiciranja statusa i u skladu je sa Rezolucijom 1244 Saveta bezbednosti UN i mišljenjem Međunarodnog suda pravde o deklaraciji o nezavisnosti Kosova

5. Zakonodavstvo EU je podeljeno na 35 poglavlja od kojih svako pokriva specifičnu oblast politike. Počinju pregovori kako bi se država kandidat pripremila za ispunjavanje obaveza za članstvo u EU. Ova poglavlja uključuju glavne aspekte politike EU kao što su sloboda kretanja robe, kapitala i radne snage; ekonomsku politiku, energiju, transport, regionalnu politiku, spoljnu politiku, osnovna ljudska prava i drugo.

6. Nakon što država kandidat izvrši reformu svog nacionalnog zakonodavstva tako da se ono poklapa sa zakonodavstvom EU, nakon što budu ispunjeni svi kriterijumi i sva poglavlja zatvorena, sklopljeni sporazumi se uključuju u sporazum o pristupanju koji moraju da potpišu država kandidat i sve države članice EU. Ugovor o pristupanju mora da ima i podršku Saveta Evropske unije, Evropske komisije i Evropskog parlamenta. Država kandidat onda postaje država koja pristupa Uniji.

7. Nakon potpisivanja, ugovor o pristupanju moraju da ratifikuju država potpisnica i svaka pojedinačna država članica EU u skladu sa svojim ustavnim propisima (odnosno glasanjem u parlamentu ili na referendumu).

8. Država potpisnica postaje članica EU dana navedenog u ugovoru o pristupanju.

INSTRUMENT ZA PREDPRISTUPNU POMOĆ - IPA

Instrument za predpristupnu pomoć (IPA) je sredstvo kojim EU podržava reforme u zemljama obuhvaćenim politikom proširenja kroz finansijsku i tehničku pomoć. Finansiranje kroz IPA za period od 2007. do 2013. godine dostiće će iznos od 11,5 milijardi evra. Države korisnice ove pomoći su: Albanija, Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Makedonija, Island, Kosovo*, Crna Gora, Srbija i Turska. Od 2007. godine, države koje su deo proširenja primaju finansijska sredstva i pomoć EU samo kroz taj kanal.

Srbija ima pristup: IPA komponenti I (pomoć u tranziciji i izgradnja institucija) i IPA komponenti II (prekogranična saradnja).

Ovom pomoći upravlja Delegacija EU u Republici Srbiji. Kao država kandidat, Srbija će imati pristup komponentama od III do V kada dobije akreditaciju da sama upravlja pomoći (u okviru Sistema decentralizovanog sprovođenja). Prenosenje ovlašćenja za upravljanje Sistemom decentralizovanog sprovođenja treba da bude završeno 2014. godine. Zbog toga je odlučeno da Srbija neće moći da koristi komponente od III do V u okviru sadašnje finansijske perspektive.

Oblasti koje se finansiraju kroz IPA su:

Pravosuđe/unutrašnji poslovi – efikasan pravosudni sistem, borba protiv organizovanog kriminala i korupcije i ljudska prava, kao i prava manjina;

Reforma državne uprave – na lokalnom i državnom nivou; javne nabavke, poreska i carinska uprava, statistika;

Društveni razvoj – uključivanje ugroženih grupa u društvo, obrazovanje, zapošljavanje, zdravstvo, razvoj ljudskih resursa i interno raseljena lica i izbeglice;

Životna sredina i energija – zaštita prirode, kvalitet voda i vazduha, upravljanje otpadom, akcije vezane za klimu, obnovljivi izvori energije, energetska efikasnost i bezbednost;

Transport – podrška državnim agencijama u ovom sektoru, doprinosi rekonstrukciji puteva, železnice i rečnih puteva;

Privatni sektor – mala i srednja preduzeća, regionalni razvoj, konkurentnost u turizmu i izvozu, unutrašnje tržište i intelektualna svojina; ostali sektori su **Prekogranična saradnja, Poljoprivreda, Ruralni razvoj, Mediji, Građansko društvo i Podrška učešću u programima EU**.

U Srbiji, Informacioni centar EU stoji vam na raspolaganju da odgovori na sva vaša pitanja koja se odnose na ovu ili bilo koju drugu oblast vašeg interesovanja.

Pon - Pet: 10:00 - 19:00

Sub: 10:00 - 15:00

EU info centar

Dečanska 1 (Dom omladine)
11 000 Beograd, Srbija

T: +381 11 322 9922

E: info@euinfo.rs

W: www.euinfo.rs

Facebook: [euinfo.rs](https://www.facebook.com/euinfo.rs)

Twitter: [euicbg](https://twitter.com/euicbg)

YouTube: [euicbg](https://www.youtube.com/euicbg)

Delegacija Evropske unije u Republici Srbiji

Avenija 19a, Vladimira Popovića 40/V

11 070 Novi Beograd, Srbija

T: +381 11 308 3200

E: delegation-serbia@eeas.europa.eu

W: www.europa.rs